

УДК 002:001.82

Інга Коваленко,

зав. відділу наукової реферативної інформації
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

РЕФЕРАТИВНА БАЗА ДАНИХ З ПИТАНЬ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА ОСВІТИ – ГАЛУЗЕВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ СЕГМЕНТ ІНТЕГРОВАНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто питання сучасного стану і розвитку галузевої реферативної інформації з питань педагогіки, психології та освіти. Висвітлено участь у кооперативній діяльності Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського щодо створення галузевої реферативної інформації мережі провідних наукових бібліотек освітянської галузі.

Ключові слова: інформаційний ресурс, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, мережа освітянських бібліотек, галузева реферативна інформація.

Створення галузевого інтегрованого інформаційного ресурсу (ІР) з питань педагогіки, психології та освіти на основі нових технологій передбачає рівний доступ до всієї галузевої інформації і забезпечує утворення потужної інформаційної інфраструктури, здатної вичерпно задовольнити різноманітні інформаційні потреби різних категорій користувачів-освітян. Система науково-інформаційного забезпечення освітянської галузі України складається з трьох напрямів: *бібліографічного, реферативного та оглядово-аналітичного*. На сучасному етапі розширення комплексу інформаційних послуг можливе лише на основі спільної діяльності мережі провідних наукових бібліотек освітянської галузі: бібліотек Національної академії педагогічних наук (НАПН) України, вищих навчальних закладів, інститутів підвищення кваліфікації щодо наповнення ІР вичерпною інформацією про результати діяльності науковців і практиків галузі. ІР відіграють велику роль практично в усіх сферах життєдіяльності нашої держави і суспільства. На основі вчасно наданої, достовірної і повної інформації приймаються управлінські рішення, конкурентоспроможність будь-якої організаційної структури на ринку праці прямо залежить від кількості та якості інформації, якою вона володіє. Без інформаційних ресурсів неможливе існування не тільки науки,

але й функціонування системи освіти, котра містить суттєві елементи наукового знання, визнані науковим співтовариством. Оскільки певний рівень освіченості необхідний усім, система освіти дає можливість кожній людині стати споживачем ІР, що постачаються цією системою. Тому на сьогодні перед нашою державою стоїть вкрай важливе завдання – удосконалення процесу використання наявних і виробництва нових ІР, розробка дієвих методик управління ІР та забезпечення інформаційної безпеки. Серед ІР чільне місце посідає реферативна інформація, яка є загальноприйнятою формою обміну науковими досягненнями та сприяє спілкуванню вчених в усьому світі. Реферативні матеріали орієнтують спеціалістів у потоці інформації, знайомлять користувачів із актуальними теоретичними і практичними проблемами та новітніми дослідженнями, сприяють упровадженню наукових досягнень.

Темі становлення і розвитку інтегрованого інформаційного реферативного ресурсу присвячено багато праць науковців і практиків України. Формування всеукраїнського галузевого інформаційного ресурсу на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського розглянуто у статтях директора бібліотеки П. І. Рогової. Національній системі реферування української наукової літератури, що ґрунтується на поєднанні принципів розподіленого аналітико-синтетичного опрацювання потоку вітчизняних наукових видань, присвячена монографія М. Б. Сороки. Роль реферативної БД «Україніка наукова» як складника порталу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського висвітлено у статтях Н. Я. Зайченко. Напрями використання та перспективи розвитку інтегрованої БД «Україніка наукова» розглянуто у працях Л. Й. Костенка, С. В. Добровської та І. В. Балагури. Питанню координації взаємодії бібліотек у створенні реферативного ресурсу держави присвячені роботи Н. Васильченко, В. Льганаєвої, М. Сороки.

Мета статті – аналіз сучасного стану, перспективи розвитку та удосконалення галузевого реферативного ІР України з питань педагогіки, психології та освіти.

Прикладом розподілених ІР є галузева реферативна БД з питань педагогіки, психології та освіти як галузевого сегмента загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова». Реферативний напрям системи інформаційного забезпечення фахових потреб науковців і практиків освітянської галузі України, в якому працює Державна науково-педагогічна бібліотека (ДНПБ) України імені В. О. Сухомлинського з

2007 року, розпочався в рамках науково-дослідної роботи (НДР) «Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України» (наукові керівники – В. І. Лутовина, канд. іст. наук; Т. В. Добко, канд. іст. наук) і продовжується протягом восьми років у рамках наступних науково-дослідних робіт. Цього року завершується НДР «Наукова організація інформаційної діяльності галузевого бібліотечного комплексу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського» (науковий керівник – О. В. Воскобойнікова-Гузєва, канд. іст. наук).

Характеризуючи галузеву реферативну БД, варто зазначити, що це є восьмирічний інформаційний ресурс, який функціонує на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Слід відзначити позитивну тенденцію збільшення кількості прореферованих видань, зокрема, 2007 р. працівники відділу наукової реферативної інформації ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського прореферували лише одинадцять назв періодичних видань з питань педагогіки, психології та освіти теоретико-методологічного та практичного спрямування; 2013 р. у відділі прореферовано вже двадцять назв галузевих періодичних видань. Ресурс формується також з реферативних записів із двадцяти назв періодичних та продовжуваних видань, що надходять із сімнадцяти провідних наукових бібліотек-учасниць галузевої кооперації з реферування. Це наукові бібліотеки чотирнадцяти ВНЗ III–IV рівня акредитації, дві бібліотеки Національної академії педагогічних наук України та Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека. У квітні 2009 р. відбувся семінар-практикум «Стан та перспективи розвитку системи кооперативного галузевого реферування», на базі якого було проведено стажування бібліотечних працівників вісімнадцяти вищих навчальних закладів із різних регіонів України. Метою дводенної роботи було:

1) допомогти започаткувати реферативний напрям науково-інформаційної діяльності у бібліотеках педагогічних ВНЗ із подальшим їх приєднанням до галузевої реферативної БД;

2) ознайомити бібліотекарів з основою теорії та практики реферування.

До співпраці бібліотеки стали долучатися після стажування 2009 р. У табл. 1 наведено динаміку зростання учасників кооперативної співпраці, кількості назв періодичних та продовжуваних видань та кількості статей, на які створено реферати.

Ми бачимо позитивну динаміку зростання всіх показників: кількості

Таблиця 1

Динаміка реферування статей з періодичних та продовжуваних видань бібліотеками-учасницями кооперативної співпраці 2007–2014 рр.

Рік	Кількість бібліотек-учасниць кооперативної співпраці	Кількість назв періодичних та продовжуваних видань	Кількість прореферованих статей
2007	1	11	977
2008	1	15	1775
2009	6	26	2047
2010	10	31	2917
2011	15	36	3760
2012	17	39	4158
2013	18	40	4282
2014 1/2 року	18	40	3551

бібліотек-учасниць кооперативної співпраці; кількості оприлюднених продовжуваних видань та кількості прореферованих статей.

Одним із пріоритетних напрямів роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як координаційного центру мережі освітянських бібліотек є подальше співробітництво з науковими бібліотеками ВНЗ III–IV рівнів акредитації, інститутами післядипломної педагогічної освіти з реферування статей із періодичних та продовжуваних видань, що друкуються у відповідних навчальних закладах. Неодноразово запрошувалися працівники наукових бібліотек вищих навчальних закладів, Інститутів післядипломної педагогічної освіти, не задіяних у співпраці.

Для галузевої реферативної бази, розміщеної на порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, використовувався пакет прикладних програм

Greenstone. Але у зв'язку з тим, що бібліотека працює в програмному комплексі ІРБІС-64, було вирішено переформувати й реферативну базу в цю програму. Робота потребує часу на перенесення реферативної інформації з програми Greenstone у програму ІРБІС-64. Поки що на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського представлено паралельно дві реферативні БД: у програмі Greenstone, в якій розміщено реферати на статті до червня 2013 р., а з червня 2013 р. відділ наукової реферативної інформації працює вже в новому програмному забезпеченні – ІРБІС-64. Фахівці відділу звернулися до заввідділу НБУВ Н. Я. Зайченко з проханням передати з загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» реферативну інформацію з питань педагогіки, психології та освіти. Ця інформація включає також видання установ, що не беруть участі у кооперативному проекті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, тому приєднання її до галузевої реферативної БД ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського значно поповнить базу даних бібліотеки.

Реферати на статті, які надсилають провідні наукові бібліотеки освітньої галузі, що співпрацюють з нашою бібліотекою (бібліотеки, на жаль, працюють в іншому програмному забезпеченні), збирають у відділі наукової реферативної інформації, редагують, доповнюють перекладами трьома мовами (не всі бібліотеки надсилають переклади російською та англійською мовами), вводять до галузевої реферативної БД вже у програмі ІРБІС-64 і надсилають до загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова» у форматі ISO.

У рамках НДР «Наукова організація інформаційної діяльності галузевого бібліотечного комплексу Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського» щорічно проводилися такі дослідження:

- Моніторинг масиву реферативної інформації в Українському реферативному журналі «Джерело», який дає можливість констатувати стабільне нарощування обсягу реферативної інформації з питань педагогіки, психології та освіти, що публікується у чотирьох серіях вищезазначеного журналу (аналітична довідка).

- Аналіз періодичних і продовжуваних видань України з питань педагогіки, психології та освіти – джерела формування галузевого реферативного ресурсу як одне із стратегічних завдань у реферативній роботі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Мета аналізу –

продовження цілеспрямованої пошукової роботи в напрямі виявлення нових назв, періодичних та продовжуваних видань.

- Моніторинг ефективності використання бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних матеріалів. Визначення перспективної тематики (на основі визначеної тематики на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у розділі «Науково-інформаційна діяльність» розміщено двадцять два реферативні огляди, підготовлені у відділі наукової реферативної інформації).

- Аналіз статистичних даних звернення користувачів веб-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського до бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних матеріалів за період із жовтня 2011 р. – по жовтень 2012 р.

- Аналіз статистичних даних використання бібліографічних, реферативних та оглядово-аналітичних матеріалів у читальній залі, кабінеті бібліотекознавства, книгосховищі головного приміщення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та читальній залі філії № 1.

Щомісячно досліджується сторінка відвідувань галузевої реферативної БД на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Статистику відвідувань цієї сторінки за шість років наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Статистика відвідувань сторінки «Галузева реферативна база» на веб-порталі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Рік	Кількість відвідувань
2008	595
2009	3069
2010	2231
2011	1879
2012	1213
2013	1377

Проаналізувавши статистичні дані відвідування сторінки «Галузева реферативна база» веб-порталу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, можна зробити висновок, що нею користується чимала кількість науковців і практиків освітянської галузі, але динаміки зростання відвідувань, на жаль, не простежується. На це є багато об'єктивних причин. Сподіваємося на те, що удосконалюючи цю сторінку веб-порталу, статистика відвідувань значно збільшиться.

Список використаних джерел

1. *Рогова П. І.* Стан і перспективи розвитку бібліотечно-інформаційного забезпечення педагогічної науки та освіти в Україні в контексті інформатизації / П. І. Рогова, Ю. І. Артемов // *Наук. пр. ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.* – К., 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 9–21.
2. *Костенко Л. Й.* Реферативна база даних «Україніка наукова»: стан, перспективи використання / Л. Й. Костенко // *Сучасний стан та перспективи наукового реферування : матеріали міжнар. семінару-практикуму, Київ, 29 травня 2009 р.* – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 53–57.
3. *Баркова О. В.* Сетевая технология кооперативного наполнения базы данных «Рефераты научных изданий Украины» / О. В. Баркова // *Науково-технічні бібліотеки в єдиному інформаційному просторі України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–16 черв. 2000 р.).* – К., 2000. – С. 130–136.
4. *Добровська С. В.* Напрями використання інтегрованої реферативної бази даних «Україніка наукова» / С. В. Добровська // *Наук. пр. ДНПБ ім. В. О. Сухомлинського / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.* – К., 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України : стан та перспективи. – С. 108–115.
5. *Сорока М. Б.* Національна система реферування української наукової літератури : монографія / М. Б. Сорока ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2002. – 209 с.
6. *Сорока М. Б.* Становлення та розвиток системи реферування української наукової літератури (1991–2000 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Сорока Марина Борисівна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2001. – 19 с.
7. *Зайченко Н. Я.* Загальнодержавна реферативна БД «Україніка наукова» як інформаційна складова порталу «Наукова періодика України» / Н. Я. Зайченко // *Матеріали міжнародного форуму «Проблеми розвитку інформаційного суспільства» (Львів, 7–9 жовтня 2009 р.).* – Л., 2009. – С. 50–55.

8. *Балагура І. В.* Перспективи розвитку реферативної бази даних «Україніка наукова» та реферативного журналу «Джерело» / І. В. Балагура / *НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.* – К, 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України : стан та перспективи. – С. 115–125.

9. *Кириленко С. Е.* Архітектура та технологія наповнення реферативної бази даних «Україніка наукова» / С. Е. Кириленко / *НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.* – К, 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 99–108.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC 002:001.82

Inha Kovalenko,

Head of the Department of the Scientific Abstract Information of the Sukhomliynsky SSPL of Ukraine

Database of Abstracts on pedagogy, psychology and education – Industry segment information integrated information resource of Ukraine

The paper discusses the current state and the development of one of the components of an integrated information resource of the Sukhomlinsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, namely the sectoral abstract information on pedagogy, psychology and education. The participation in the cooperative activities to create the abstract information of the network of leading scientific libraries in the field of education is presented. The need to outline the prospects of the development and improvement of the mentioned sectoral resource is demonstrated.

Keywords: information resource, Sukhomlinsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, a network of educational libraries, branch abstract information.

УДК 002:001.82

Инга Коваленко,

зав. отделом научно-реферативной информации ГНПБ Украины им. В. О. Сухомлинского

Реферативна база даних по вопросам педагогики, психологии и образования – отраслевой информационный сегмент интегрированного информационного ресурса Украины

В статье рассмотрены вопросы современного состояния и развития одной из составных частей интегрированного информационного ресурса Государственной научно-педагогической библиотеки Украины имени В. А. Сухомлинского –

отраслевой реферативной информации по вопросам педагогики, психологии и образования. Освещено участие в кооперативной деятельности по созданию реферативной информации сети ведущих научных библиотек в сфере образования. Показана необходимость очертить перспективы развития и усовершенствования определенного отраслевого ресурса.

Ключевые слова: інформаційний ресурс, Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, сеть образовательных библиотек, отраслевая реферативная информация.

УДК 002:001.82(477)

Наталія Кропочева,

наук. співробітник відділу наукової реферативної інформації
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕВОЇ РЕФЕРАТИВНОЇ
БАЗИ ДАНИХ ЯК СКЛАДНИКА ІНТЕГРОВАНОГО ГАЛУЗЕВОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ
В ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО:
ЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

У статті проаналізовано особливості процесу впровадження АБІС ІРБІС-64 у практику роботи бібліотеки. Висвітлено технологічні особливості роботи в ІРБІС. Розглянуто лінгвістичні характеристики текстів рефератів.

Ключові слова: інтеграція, галузева реферативна база даних, реферат, синтаксичні конструкції.

Становлення і розвиток суспільства знань зумовили нове розуміння ролі й місця бібліотек у ньому, які покликані забезпечувати вільний доступ широкого кола користувачів до інформації.

Особливу роль у процесі задоволення інформаційних потреб в інформації психолого-педагогічного спрямування відводиться Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського як національному галузевому книгосховищу, науково-інформаційному, науково-методичному і координаційному центру, в діяльності якої створення об'єднаних галузевих інформаційних ресурсів було визнано пріоритетним напрямом діяльності. Зокрема, у рамках НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (2011–2013) розроблялися теоретичні, технологічні й організаційні засади формування об'єданого інформаційного ресурсу з педагогіки та психології, які знайшли своє відображення в «Концепції створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГІР) у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського» [5].

Результатом реалізації концепції стало спрощення доступу насамперед для віддалених користувачів до інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів у режимі онлайн завдяки єдиному вікну доступу через портал бібліотеки.